

montecassinskoga tipa ukrašen je Misal Sv. Sabine (zagrebačka Metropolitana MR 166), pisan vjerojatno u Dalmaciji.

S kraja XIII. st. je niz iluminiranih rukopisa, od kojih se ističu osobito antifonari i graduali iz zadarskoga Franjevačkog samostana s razvijenim kompozicijama. Neki od rukopisa zagrebačke Metropolitane nastali su u skriptorijima Bologne i Padove. Najljepše minijature XIII. st. nalaze se u dva evanđelistara iz Rizinice trogirskoga katedrale. Izvorno je iz Trogira i Breviarium (mr 70-I-II), danas u Metropolitani u Zagrebu. Stil minijatura Splitskog brevijara iz 1291 (danas u Museo Correr u Veneciji) pripada venecijanskom krugu. Neki od likova prikazanih pod baldahinima pokazuju sličnosti s rezbarijama na splitskim korskim klupama. Posredovanjem primorske beneventanske iluminacije objašnjavaju se jednostavni inicijali tzv. Kločeva glagoljaša (XI. st.), koji stoji na čelu hrv. glagoljaških kodeksa. Pod istim utjecajem nastat će mak. Zografsko četveroevanđelje. Mirosavljevo evanđelje pisano je za humskoga kneza Miroslava 80-ih god. XII. st. u nekom, vjerojatno dubrovačkom, skriptoriju.

Osobito je mjesto unutar romaničke umjetnosti imao zlatarski zanat. T. Arhidakon spominje kako je splitski nadbiskup Lovro (druga pol. XI. st.) poslao dvojicu zlatara u Antiohiju. U Zadru se već 1274 (kao i nešto poslije u Dubrovniku i Splitu) spominje tzv. Contrata aurificum (zlatarska ulica). Međutim, jedino se pozlaćeni križ krbavskih biskupa (očuvan u Bribiru, Vinodol) može vezati za konkretno ime nekog Milonića. Premda većina očuvanih zlatarskih radova toga doba pokazuju utjecaje biz. umjetnosti (moćnik Sv. Vlaha u Dubrovniku u obliku glave, ukrašen emajlom; moćnik Sv. Kristofora u Rabu s poč. XII. st.), moguće je da su nastajali u domaćem umj. okruženju. Osobito su značajni zadarski moćnici izvedeni iskucavanjem – Sv. Jakova, Krševana i Aroncija (naručen od Sergija iz plemićkoga roda Madijevaca); cilindrični moćnik s polukuglastim poklopcem Sv. Jakova mučenika, što ga je dala izraditi Božna za spas svojega muža Kaže; kutijica-moćnik Sv. Aroncija ili dvanaestero braće (zadnja četvrtina XI. st.), koji pokazuje izravne dodire sa zlatarstvom Monte Cassina. Moćnik u obliku ruke što ga je za relikviju Sv. Izidora (čije je tijelo putovalo 1125. s Hiosa preko Zadra do Venecije) naručila Kaća, žena Dimitrova, odlikuje se filigranskim ukrasom, emajlima i ažuriranim podnožjem (druga pol. XII. st.). Ističu se još pacifikal s prikazom Sv. Grgura pape (XIII. st.); bursa Sv. Marcele, Sv. Ambroza i Sv. Azela iz ninske župske crkve; moćnik Sv. Grgura pape (XII/XIII. st.). Prijenosni oltarić u Rabu, s oplatom od emajliranih pločica na kojima su likovi apostola i evanđelista, potječe iz XII. st. Sitnoj plastici pripadaju dva romanička brončana raspela iz XI. st. (dijelovi raspela) iz Siska i Martinšćine u Hrvatskome zagorju. Vrlo je vrijedan reljefni rad od bjelokosti (plenarij, tzv. diptihon zagrebačke katedrale), također iz XI. st.

Od rijetkih očuvanih spomenika teksta ističe se Ladislavov plašt, kazula od svilenog biz. damasta, s figuralnim vezivom od pozlaćenih srebrnih

MINIJATURA IZ
SPLITSKOGA BREVIJARA.
Venecija, Muzej Correr

nuti protkanih višebojnom svilom, koja pokazuje okrunjena kralja i kraljicu. Kazula je izvedena vjerojatno u Regensburgu (Bavarska) u XI/XII. st. Romaničko-gotičke odlike pokazuje i humeral biskupa Kažotića

MOĆNIK SV. ARONCIJA. Zadar,
Stalna izložba crkvene umjetnosti